

شعارهای طنز آمیز علیه پهلوی

بعضی از شعار های انقلابی نه فقط بازتابی از مطالبه و دغدغه های مردم بلکه واکنش هایی بداهه بار گه هایی از طنز بوده اند

همزمان با دهه فجر انقلاب اسلامی اگر سری به روزهای پایانی رژیم پهلوی بزنیم، خواهیم دید که حتی شعارهای مردمی هم جزئی از اسناد انقلاب ما هستند. باید پذیرفت که انقلاب اسلامی در میان همه نهضت های اجتماعی دوران معاصر از جنبه تجلی آرمان های عمومی در شعارها، یک پدیده بی نظیر بوده است. در این بین، یک سری شعارها بودند که در کنار داشتن مفهومی قابل تامل از جاشنی طنز هم برای ساختنشان استفاده شده است. پرونده امروز زندگی سلام، نگاهی است بر شعارهای طنز روزهای انقلاب که بر شور و شعور مبارزان انقلابی و مردم حاضر در راهپیمایی های افزود. همچنین گفت وگویی با نویسنده یک کتاب در همین باره خواهیم داشت.

پرونده

پرونده

چند نمونه جالب از شعار های طنز ایام انقلاب و زمینه شکل گیری شان

بازم بگو نواره، نوار که پانداره!

شعارهای روزهای مبارزه بارژیم پهلوی نه فقط بازتابی از مطالبه و دغدغه های مردم، بلکه واکنش هایی بداهه به رفتارهای رژیم هم بود. خیلی از اتفاقات آن روزها را می توان در دل همین شعارها جست و جو و نکات جالبی را در دل آن ها کشف کرد. ماجراوقتی جذاب تر

شعارهای روزهای مبارزه بارژیم پهلوی نه فقط بازتابی از مطالبه و دغدغه های مردم، بلکه واکنش هایی بداهه به رفتارهای رژیم هم بود. خیلی از اتفاقات آن روزها را می توان در دل همین شعارها جست و جو و نکات جالبی را در دل آن ها کشف کرد. ماجراوقتی جذاب تر

باز تو نخ ماست

خیلی از حضرات سلطنت مدار تصور ش را هم نمی کردند که سفرشاه در ۲۶ دی ۵۷ به بسته شدن طومار حکومت پهلوی بینجامد! البته برخی هم عمق فاجعه ادرک کرده بودند، منتها چون نمی خواستند از تک و تا بیفتند، مدام رجز می خواندند و برای انقلاب و مردم خط و نشان می کشیدند. یکی از این ها «اردشیر زاهدی» بود؛ سفیر ایران در آمریکا. زاهدی باشکه «ای.بی.سی» آمریکا مصاحبه کرده و خیلی جدی گفته بود: «شاه قصد کناره گیری از سلطنت، ندارد و تا سه ماه دیگر به ایران بر خواهد گشت.» اردشیرخان نمی فهمید که وقتی روزگار از کسی برگردد، دیگر هیچ کاری از دست هیچ کسی بر نمی آید. مردم هم که منتظر بودند یکی یک حرف نامربوط بزنند تا شعاری تازه بسازند، از فردای فرار شاه در کوچه و خیابان فریادمی زدند:

یا ایها الناس
آن شاه نسناس
هر جا که باشد
باز تو نخ ماست

بازم بگو نواره

اواسط آذرماه بود. ارتشید از هاری که برای ارائه گزارشی در باره اوضاع مملکت در مجلس سنا حاضر شده بود، طی نطقی که جا داشت مضحکه قرن لقب بگیرد فروشی هانفت نمی فروشد، ناوایی هانان نمی بزند و خلاصه همه چیز و هر چیز از حال عادی خارج می شود. بالانشین هاهمین که می بیند شهر دار دشلوغ می شود، سرمایه ها را به جای امنی منتقل می کنند و منتظر می نشینند تا ببینند اوضاع چطور می شود، اما پیاده ها، پیاده هایی که از ظلم و تبعیض در خشم و خروش اند، همان ها که دارند انقلاب می کنند، باید در همان شرایط ملتهد هم در پی نان شب خود و خانواده شان باشند. زندگی باید ادامه داشته باشد. دوره گر دیاده ای که در خیابان انقلاب، رویه روی دانشگاه تهران کیک می فروخت، با انقلاب هماهنگ بود و می خواند و می رفت و کیک هایش را می فروخت و در کیک فروشی کنش انقلابی خود را به نمایش می گذاشت:

از هاری بیچاره
بازم بگو نواره
نوار که پانداره
چشمای تو خماره

کیک جادویی

انقلاب زندگی عادی را تحت تاثیر قرار می دهد. در شرایط ملتهد سیاسی هیچ چیز سر جای خودش نیست. اداره ها و مغازه ها یکی در میان تعطیل اند. تا کسی ها و اتوبوس ها مردم را جابه جانی کنند. نفت فروشی هانفت نمی فروشد، ناوایی هانان نمی بزند و خلاصه همه چیز و هر چیز از حال عادی خارج می شود. بالانشین هاهمین که می بیند شهر دار دشلوغ می شود، سرمایه ها را به جای امنی منتقل می کنند و منتظر می نشینند تا ببینند اوضاع چطور می شود، اما پیاده ها، پیاده هایی که از ظلم و تبعیض در خشم و خروش اند، همان ها که دارند انقلاب می کنند، باید در همان شرایط ملتهد هم در پی نان شب خود و خانواده شان باشند. زندگی باید ادامه داشته باشد. دوره گر دیاده ای که در خیابان انقلاب، رویه روی دانشگاه تهران کیک می فروخت، با انقلاب هماهنگ بود و می خواند و می رفت و کیک هایش را می فروخت و در کیک فروشی کنش انقلابی خود را به نمایش می گذاشت:

رضا بالا، رضا پایین

بشنوید از «رضای پسر» (ولیعهد). این رضا که البته هنوز هم در قید حیات است و گاهی که تقی به توقی می خورد، از آن طرف آب بیانیهای، سفارشی، چیزی از خودش صادر می کند، فرزند محمدرضا پهلوی و فرح دیباست. فرح سومین زن محمدرضا بود و توانست با به دنیا آوردن رضای دوم، گام بلندی را در تحکیم روابط زناشویی شاهانه بردارد. وجود دورضا در تحت و فوق محمدرضا شاه پهلوی، ایده ای بود برای ساختن شعاری پرمغز و پرطنز. شعاری که حکایت از حقیقتی تلخ داشت. حکایت از این که نارضایتی از این حکومت جائز و جابر تا آن جایی رفته است که قاطبه مردم از آن نارضایتی دارند و تنها دوتن می توانند از این حکومت راضی باشند؛ پدر بزرگ و نوه! پدر رضا، پسر رضا سی و پنج میلیون نازا

ای مرد

بی شرف ...

سرود «خمینی ای امام» را که یادتان هست؟ همان سرودی که جوانان انقلابی در روز ۱۲ بهمن، هنگام ورود امام به میهن، در فرودگاه برای امام اجرا کردند. حالا نقیضه این سرود را هم ببینید که مردم برای شکنجه گران ساواک ساخته بودند:

این تویی
این تویی
پاسدار شاه
خشم آزادگان
دوستدار شاه
بودتورا به دست
همیشه یک چماق
خدا کند تورا
ز هر دودست چلاق

ZENDEGI - SALAM

ضمیمه روزنامه خراسان

یکشنبه ۲۰ بهمن ۱۳۹۸
۱۴ جمادی الثانی ۱۴۴۱ • ۹ فوریه ۲۰۲۰
شماره ۲۰۳۱۴

۱۵۳۵

تجربه کاهش وزن با امگا ۳

۲

آب در هاون کوبیدن های والدین برای خوشحال کردن کودکان!

خرد بستنی، تهیه اسکوتر برقی، گرفتن تولد با تزئین آن چنانی، هیچ کدام از فرزند شما کودکی شادتر نخواهد ساخت

۳

چی بپوشم؟!

برای پاسخ دادن به یکی از رایج ترین سوالات خانم ها قبل از رفتن به مهمانی های ز نانه، پیشنهادهایی هیجان انگیز داریم

۳

جوانه | اعداد چطور اختراع شدند؟

۴

شعار های طنز معمولاً تلخ

عمیق و گزنده اند

نویسنده کتاب «یک روایت معتبر درباره شعار های طنز ایام انقلاب» از ناگفته های چنین شعار هایی می گوید

مجید حسین زاده | روزنامه نگار

مجموعه یک روایت معتبر، بیان حال و هوای روز ها و سال هایی است که بر مردمان و میهن مان گذشته؛ یک جلد از این مجموعه که ناشرش «به نشر» است اختصاص به «شعار های طنز ایام انقلاب» دارد. این کتاب نوشته «امید مهدی نژاد» در چهار فصل و ۸۸ صفحه است که در ادامه، گفت وگویی ما با او را درباره گردآوری کتاب و شعار های طنز ایام انقلاب خواهید خواند.

ایده نگارش این کتاب، چرا و چطور در ذهن تان شکل گرفت؟

پروژه ای داشتیم که قرار بود یک سری کتاب در باره موضوعات مختلف و مرتبط با مسائل حاشیه ای انقلاب بنویسیم؛ یک سری اشخاص، وقایع، مکان ها و یک سری موضوعات که کمتر به آن ها توجه شده است و به انقلاب ربط دارد. یکی از آن موضوعات، همین شعار های طنز آمیز است.

بنابر این تصمیم گرفتید تا از یک زاویه جدید به انقلاب نگاه کنید. در ست است؟ قطعاً انقلاب و جنگ، ناگفته های بسیاری از منظر های مختلف دارد که باید به آن ها پرداخت و در قالب های پژوهشی یا هنری از آن ها سخن گفت. در این کتاب از یک زاویه جدید که تا به حال به آن پرداخته نشده، به این موضوع نگاه شده است. انقلاب مهم ترین واقعه تاریخ معاصر ماست و معمولاً همیشه بار و برگرد های حماسی به آن پرداخته ایم و از این منظر کمتر به آن پرداخته شده است.

منابع شما برای جمع آوری این شعار ها، چه چیز هایی بوده است؟

در باره منابع اصلی برای تالیف کتاب شعار های طنز ایام انقلاب، فقط دو کتاب وجود داشت که آن ها هم اوایل انقلاب چاپ شده بودند. کتاب هایی که دیوار نوشته ها را منعکس کرده بودند و روایت هایی از انقلاب که در آن ها بعضی شعار ها هم ذکر شده بود. در این یکی دو کتاب نیز چیزی در باره زمینه های اجتماعی، سیاسی و فرهنگی شعار ها نیامده و تنها به ثبت و ضبط شعار ها اکتفا شده است. من همه این ها را مطالعه و مواردی را که مصداق شعار طنز آمیز بود، جدا کردم. سپس در چندین مرحله، این ها را گزینش کردم تا بهترین ها و جذاب ترین هایش را انتخاب کنم. به طور مثال، بعضی از این شعار ها عمومیت نداشت و مربوط به یک روز یا واقعه ای خاص بود که حذف کردم و ثمره این تلاش ها، کتابی شد که چاپ شده است. در خود ذکر است که جمع آوری محتوای این کتاب به طور پراکنده حدود دو ماه طول کشید.

به عنوان فردی که در این حوزه تحقیق داشته است، نظر تان درباره شعار های طنز ساخته شده در آن زمان چیست؟ چه برداشتی از آن ها دارید؟

بعضی از شعار ها دلبانه است، بعضی بار محتوای ایدئولوژیک دارد و بعضی هایش بانمک و طنز آمیز است. با این حال، شعار ها بهترین مطالبات، خواسته ها و دغدغه های مردم هستند به ویژه در شرایط ملتهد سیاسی که شعار سازی ها بیش از آن که کنترل شده باشند، فی البداهه اند و به طور خودجوش پدید می آیند و شیوع پیدا می کنند. در کتاب مذکور هم شعار هایی گردآوری شده اند که وجه مشترکشان طنز آمیز بودن آن هاست. برخی از آن ها در هجو شاه و وابستگان به رژیم شاهنشاهی ساخته و پرداخته شده اند و برخی از طنزی تلخ و عمیق و گزنده بر خور دارند. هر شعار طنز مربوط به یک ماجرا و اتفاقی است که در این کتاب سعی کرده ام به آن ماجرا، پرداخت مناسب و دقیقی داشته باشم. واضح است که فهمیدن و درک کردن خیلی از این شعار ها نیازمند این است که شناخت دقیقی از آن روز ها و شرایط آن داشته باشیم.

از واکنش ها به انتشار این کتاب و نظرات مردم برای مان بگویید؟ بعد از انتشار کتاب با واکنش های متفاوتی روبه رو شدیم. بعضی ها می گفتند که چرا به این موضوع پرداخته اید و بعضی ها هم می گفتند که چرا این قدر به مشکلات حکومت پهلوی اشاره کرده اید. یادم هست که بعدش آقای زبیا کلام یادداشتی نوشت در دفاع از این کتاب و گفت که این شعار ها و دیوار نویسی ها، آینه اتفاقاتی است که آن زمان افتاده و ما خودمان هم بیشترین شعار ها را شنیده ایم و قابل کتمان نیست.

